

Konkrétní duchovní souvislosti člověka s kosmem: proměna nespotřebovaných fyzických sil na duchovní pomocné síly v životě po smrti (20. 10. 1915)

VII. přednáška

Rudolf Steiner

Milí přátelé,

u příležitosti výkladů posledních dnů učinil jsem poznámku, ke které se chci dnes ještě jednou vrátit, poněvadž ve svém dalším důsledku měla by tvořit jakýsi podklad toho, co chci říci v příštích dnech. Řekl jsem, že v jistém ohledu bylo nutno naším duchovně- vědeckým hnutím založit takové duchovní hnutí, které plně počítá s požadavky přítomného vývojového cyklu lidstva, které skutečně uvažuje o všem, co právě v naší době vyplývá z vývoje lidstva, jako o nutnosti pro duchovně-vědecké hnutí. Hnutí takové, které atavistickou jasnovidnost a také vědění, které zbylo po atavistické jasnovidnosti, považuje za zastaralé, za nepotřebné pro naši dobu, a které již ani nepočítá se vším tím, co pochází z atavistické strany.

Tím bylo dáno, že velké množství toho vědění, které se podávalo v tzv. Theosofické společnosti tak, jak se tam podávalo, muselo být jednoduše odmítnuto nebo ignorováno, a že z určitých stran bylo postaveno docela znovu. Proto bylo také nejhorlivější snahou ze strany zástupce Theosofické společnosti klást nám od počátku odpor. Chci jmenovat jen jeden příklad. To, co jsem v roce 1904 uveřejnil v prvním vydání své „Theosofie“ jako líčení duševního světa a země duchů, můžete přirovnat k tomu, co zde bylo dříve. Musíte si hlavně všimnout přesného rozeznávání, které jsem podal ohledně duševních světů a ohledně duševního nitra lidského. Potom uvidíte, jak velká váha byla zde kladena na to, aby se přesně dodrželo rozeznávání na duši citivou, duši rozumovou a duši vědomou. Toto trojí rozeznávání nebylo nikdy podáno v literatuře Theosofické společnosti, u nás vystoupilo se ihned s tímto rozeznáváním.

Právě s tímto rozeznáváním mělo se to tak, že byla zde z druhé strany snaha smazat je, nedat mu vzejít. Vzpomínám si ještě živě, jak našeho nyní již zemřelého přítele Ludvíka Lindemanna, který se snažil prosadit naši věc v Itálii, pokoušeli se znovu a znovu od toho odvrátit. Říkali mu, že to je přece jenom jinými slovy totéž, co již je také řečeno v jejich naukách. Nechtěli nechat vzejít, že je v tom něco nového. Bylo nutno stále znovu poukazovat na toto trojí rozeznávání, aby lidé viděli, oč se jedná. A tak tomu bylo u mnoha dalších věcí.

Tak byl u nás od počátku ražen směr, který je vyžadován naším přítomným časovým cyklem. Ale aby to bylo přesně provedeno, bylo nutno utvářet jinak jaksi celý způsob činnosti, jaká zde všude byla v Theosofické společnosti. A tu vzniklo samozřejmě mnoho obtíží, mnoho velkých obtíží. Projev těchto obtíží je dán v tom, jak jsem mohl já sám zasáhnout do literatury. Určité věci jsem musel v prvních letech líčit s velkou rezervou prostě z toho důvodu, poněvadž bylo třeba let, aby se určité věci přesně přezkoumaly, a protože jsem si od počátku předsevzal neuveřejnit nic jiného a neříkat nic jiného, než za čím jsem mohl stát, protože jsem to sám přezkoumal. Ale vznikly, jak jste viděli, zmatky tím, že zkoumání o životě mezi smrtí a novým narozením bylo uvedeno na docela falešné cesty. Líčil jsem vám to již v posledních přednáškách. Ale nebylo vždycky docela snadné přezkoumat tyto věci z první ruky. Když jsem chtěl postupovat svědomitě a s plnou zodpovědností, musel jsem se skutečně přesně zaměstnávat vším, co jako příležitosti k přezkoumání se mi naskytlo. A tyto příležitosti nesmějí se přivádět, nýbrž v duchovním bádání musí se na všechno čekat. Ani zdaleka

nesmějí být přiváděny přáním.

Nejvíce hrozila nesprávnost domnělých poznatků, které zde byly o životě mezi smrtí a novým narozením. Ale zatímco na fyzické úrovni opraví se falešné výsledky bádání jednoduše tím, že se přezkoušejí fyzickými prostředky, a potom je možné poměrně snadno najít, že jsou nesprávné, je to v duchovních světech přirozeně jiné. V duchovních světech existence falešné a nesprávné představy o nějaké skutečnosti působí zmatek i v bádání samém. Jestliže tedy prostřednictvím medií vyšly najevo věci tak, že to vlastně nebyla vůbec žádná sdělení od mrtvých, nýbrž různými náklonnostmi určená sdělení od živých, byly tyto domnělé výsledky bádání přece jen už zde. A když v této oblasti zkoumáme, tedy musíme bojovat proti těmto výsledkům bádání jako skutečným mocnostem. Něco, co je řečeno na fyzické úrovni, je možné odmítnout, posadíme se k psacímu stolu a odmítneme to. Falešný výsledek bádání v duchovním světě je živá bytost - ta je zde, tu musíme nejprve přemoci, tu musíme nejprve odstranit.

Jako jsem vám řekl, že myšlenky jsou živé bytosti, právě tak jsou také falešné výsledky bádání reálné mocnosti, které jsou zde ihned, jakmile přestoupíme práh duchovního světa. Řekněme, že vstoupíme do duchovního světa a chceme získat poznání o životě mezi smrtí a novým narozením, ale nyní stojí před námi jako živé bytosti falešné myšlenky, které byly vytvořeny. Ty jsou skutečné, ty budí nejprve zdání, že jsou reálné, že jsou pravdivé. Musíme proto nejdříve s nimi bojovat, musíme nejprve zkoušet, zdali mají vlastnosti, jaké mají nepravdivé myšlenky, anebo zdali mají vlastnosti něčeho pravdivého, to znamená života schopného. To musíme nejprve zkoušet, a to trvá někdy dlouhou dobu. A tak bylo ovšem obtížné, když jsem si toto přezkoušení uložil za úkol, zkoumat právě v této oblasti života mezi smrtí a novým narozením. Bylo obtížné, protože bylo načerpáno tolik falešných výsledků. Proto bylo nutné uložit si právě v tomto ohledu velké rezervy v tom směru, aby se řekly věci jenom tehdy, jestliže mohly být zastupovány absolutně a přísně jako pravdivé. Proto bylo zapotřebí mnohého, nežli mohl být konán například přednáškový cyklus „O vnitřní lidské bytosti a životě mezi smrtí a novým narozením“.

Hleďte, tento život mezi smrtí a novým narozením se dá všeobecně snadno líčit. Ten začíná tím, že člověk po odbytí zpětného pohledu, který je dán oddělením étemého těla, žije v tom, co se obvykle nazývalo v literatuře Theosofické společnosti kámalóka. Ale přirovnejte to, co se v oné literatuře nazývalo kámalókou, s tím, co bylo uveřejněno pozvolna během let, pak najdete onen rozdíl. Nyní neříkám (prosím byste mě nechápali špatně), že v přítomné době má každý za úkol všechno přezkoumat. Úkol jednoho není právě tak úkolem jiného. Já považuji za svůj úkol neříci nic, co nemohu zastupovat jako přezkoušené. To považuji za svůj zvláštní úkol.

Chtěl bych nyní říci ještě něco. nač je důležité brát ohled, když se mluví právě o těchto prvních letech života mezi smrtí a novým narozením. O těchto prvních letech nebo desetiletích je možné získat správný obraz vlastně teprve tehdy, když použijeme mnohých přirovnání. Jenom mnohým, co vyplývá z přirovnání, dá se získat dobrý obraz, dá se onen, smím-li to tak říci, všeobecný obraz, který jsem podal v „Theosofii“, doplnit všelijakými podrobnostmi, a v tom záleží vlastně celý náš duchově-vědecký vývoj. V „Theosofii“ je jaksi podán velký základní náčrt, a pak měla naše práce záležet v tom, vyplňovat jednotlivé rubriky, vyplňovat, co je kresleno podle velkého plánu. Jde tedy o to, přinést mnohé, čím možno vyplnit to nebo ono. A když vy jdete od líčení v „Theosofii“ a přejdete pak k tomu, co stojí v cyklech, k tomu, co bylo říkáno stále intimněji a intimněji, co pak později bylo také tištěno, tedy uvidíte, že jsme skutečně měli postup stále intimnějšího poznávání.

Tak vidíte, že je nutno, chceme-li získat přesný obraz o prvních letech nebo desetiletích života po smrti, porovnávat, jak vypadá tento život u lidí, kteří zemřeli docela mladí, řekněme i v nejmladším dětském věku. a jak vypadá u lidí, kteří zemřeli o něco později, třeba v polovině života, a pak zase u lidí, kteří zemřeli ve vysokém stáří. Tu jsou věci značně různé. Ve skutečnosti je život po smrti velmi rozdílný podle toho, zdali kdo zemřel časně nebo pozdě. A skutečně věrný obraz dostaneme teprve ze zážitku s lidmi zemřelými v různém životním stáří. Je velmi podstatné a důležité přesvědčit se o tom, jak je to s lidmi odešlými časně ze života, tedy s malými dětmi, a potom zase s lidmi odešlými ze

života v 11., 12., 13. roce. Je skutečně velký rozdíl v posmrtném životě mezi člověkem zemřelým před 8., 9. rokem a člověkem zemřelým před 16., 17. rokem. To poznáme zřetelně z určitých zážitků, které je možno mít s mrtvými. Tak můžeme pozorovat u docela časně zemřelých lidí, u lidí, kteří zemřeli v nejtělejší dětském věku, že po smrti, v době následující bezprostředně po smrti, se velmi mnoho zaměstnávají úkoly, které má lidstvo samé.

Hleďte, vnější zástupci náboženských společností nedělají vůbec nic proti tomu, že se v lidech usazují určité představy, které s pravdou nesouhlasí. Víte asi ze své vlastní životní praxe, že ze strany zástupců náboženských společností nedělá se mnoho proti tomu, že když zemře starý člověk nebo dítě, představují si to lidé tak, že potom na onom světě žije starý také dále jako starý a dítě dále jako dítě. Ale způsob, jak duše žijí zde, nemá co činit se způsobem, jak žijí na onom světě. Jestliže zemřou jako tříměsíční nebo šestměsíční dítě, pak stejně přicházejí v úvahu mnohé celé zemské životy, takže mohou vstoupit do duchovního světa jako velmi zralá duše. Je tedy docela falešné představovat si, že dítě žije dále jako dítě. A potom najdeme, že takové duše, které zemřely brzy v dětském věku, dostávají úkoly, které souvisí s tím, co potřebuje Země, aby dostala potřebný duchovní fond k další práci. Mohl bych říci, že lidé nemohou na Zemi pracovat, jestliže se jim nedostává podnětů z duchovních světů. Ale podněty nepřicházejí v tak neurčité formě, jak si to představuje pantheismus, nýbrž přicházejí od skutečných bytostí, mezi nimiž nacházíme také duše brzy zemřelých dětí.

Konkrétně dejme tomu, že vidíme vyrůstat Gotha. Goethe má přirozeně něco ze své geniality také tím, že mu přichází na pomoc duchovní svět. Ale když za tím jdeme, tedy přicházíme k duším dětí, které brzy zemřely; duchovno, které zde ve světě žije, má co činit s dušemi brzy zemřelých dětí. Když naproti tomu zemřou děti staré 9, 10 let, ale ještě ne 16. 17 let, pak najdeme je brzy po smrti ve společnosti duchovních bytostí, jenže tyto duchovní bytosti jsou lidské duše. Najdeme je hodně ve společnosti lidských duší, a sice takových, které musejí přijít brzy dolů na Zem, takových, které čekají na svou nejbližší inkarnaci. Tak tedy lidi, kteří zemřou docela brzy v dětském věku asi do 7., 8. roku, najdeme mnoho zaměstnány s lidmi, kteří jsou zde dole na Zemi; ti, kteří zemřou ve věku od 10 do 15, 16 let, najdeme zaměstnány takovými dušemi, které se snaží o brzké vtělení. To jsou potom pro tyto duše významné podpory a pomoci, mohli bychom říci, důležité poslové pro to, co potřebují, aby se připravily pro své zemské bytí. To je důležité vědět, jestliže nechceme mluvit kolem věci všeobecně, nýbrž skutečně vniknout do duchovního světa.

Ale není lehké jen tak beze všeho tyto věci prohlédnout. Můžeme přijít na to, jak se věci mají, jestliže si například řekneme: Jak vlastně najdeme mrtvé? Tu se ukáže, že mrtvé, zemřelé před léty, před desetiletími nebo v poslední době, najdeme tím, že svým vědomím procitneme pro duchovní svět ve spánku. Líčil jsem vám častěji, že je možno procitnout dvojím způsobem. Buďto procitneme uprostřed spánku a víme: nyní nespíš, nýbrž jsi v duchovním světě. Náznaky o tom najdete ve spisku „Cesta k sebepoznání člověka v osmi meditacích“, která vyšla v Mnichově. Nebo můžeme procitnout uprostřed bdění. Ale toto zkoumání o životě mrtvých se děje lépe, když procitneme uprostřed spánku, protože pak jsme sami nejpříbuznější ve své činnosti s činností mrtvých. Potom učiníme velmi pozoruhodný objev. Zde ve fyzickém světě je to tak, že od probuzení do usnutí se člověk stále rozpomíná. Jak vlastně člověk žije? Takto: probuzení - denní život - usnutí, probuzení - denní život - usnutí atd. Za denního života si člověk stále vzpomíná na to, co leží dále nazpět v dřívějším denním životě. Denní život záleží vlastně v tom (pokud probíhá všedně), že si vzpomínáme. Ale jinak je tomu, když je naše Já přerušeno spánkem. A zvláštní potom je, že za spánku se vždycky rozpomínáme na předcházející stavy spánku, jenže toho si člověk není vědom. Ve většině případů si vzpomíná na dřívější stavy spánku, za spánku existuje po celý život podvědomé vzpomínání.

Hleďte, když pozorujeme život, který obsahuje usínání, noc a probouzení, tedy můžeme říci, že tento noční život je vždycky přerušován denním životem, právě tak, jako je denní život přerušován životem nočním. Ale zde je také postupující životní proud. A je zvláštní, že při denním vzpomínání jsme pasivní. Jsou zde věci vzpomínek, které se vynořují při vzpomínání, jenom výjimečně,

když se za nějakým účelem chceme rozpomínat, se namáháme. Kdežto stejná duševní činnost, která způsobuje vzpomínání, je ve spánku činná, aktivní. Jenže člověk nemá obvykle sílu uvědomit si tuto aktivnost, proto nemá za spánku vzpomínky. Ale člověk je za spánku zpravidla mnohem činnější v duši, než za bdění. Tak je tomu stále, snění tomu nebrání. Snění odpovídá tomu, co máme ve bdění tehdy, když se hodně namáháme, abychom se rozpomínali. Ale když se za spánku lehce namáháme, tedy to odpovídá obvyčnému vzpomínání za dne, kdy se nenamáháme, kdy si vzpomínáme. protože vzpomínky přicházejí samy. Vzpomínka, kterou máme na denní život, je po smrti rychle spotřebována. Ale vzpomínka na to, co člověk prožil během noci, ta je sledována nazpět. Člověk prožívá všechny zážitky nocí zpětným směrem v době kámalóky.

Zde v životě jsme za spánku skutečně dále zaměstnáni tím, co nám den poskytl, ovšem aniž to víme. Ale po smrti přichází nám k vědomí všechno to, co jsme prožili v noci. Noc za nocí se nám vrací. A je důležité, abychom přišli na to, že mrtvý prožívá vlastně nejprve své noci. Přijdeme na to teprve postupně, a není lehké na to přijít. Přirozeně prožívá svůj život, ale prožívá jej skrze noci. Řekl jsem častěji, že je to přibližně třetina doby života, kterou prožíváme v kámalóce. Když nyní uvážíte, že člověk, který nezemřel jako dítě, prospí přibližně třetinu života, pak pochopíte, proč doba kámalóky trvá asi třetinu doby zemského života. Doba kámalóky trvá tak dlouho, jak dlouho trvala doba nočního spánku, která činí asi třetinu celkové doby zemského života.

Tak se věci k sobě připojují. Je skutečně nutné, aby postupně se konkrétní poznatky pečlivě k sobě připojovaly. Proto je to pro mne tak, abych tak řekl, překvapující (to ovšem nevyjadřuje úplně to, co míním), když s plnou odpovědností chci mluvit o duchovním světě a po přednáškách jsem někým dotazován na to či ono. Lidé by rádi všechno věděli, ale na druhé straně chtěl bych říci jenom to, co jsem bezprostředně promyslel. Jsem tedy nucen mluvit pak o množství věcí, které jsem ještě neměl příležitost pečlivě zkoumat. Mohl bych ovšem hovořit, neboť věda okultismu je zde, ale když už jsem si učinil zásadu říci jen to, co jsem přezkoumal, tedy je toto hovoření něčím, co bych si vlastně nepřál dělat.

Vzpomeňte si nyní, že jsem řekl: Když vstoupíme přes práh do duchovního světa, najdeme člověka, který zemřel vil., 12., 13., 14. roce, poměrně brzy po smrti mezi lidmi, kteří chtějí zase brzy přijít na Zem a chtějí na Zemi konat úkoly. On nyní spolupomáhá, aby našli správné cesty k vtělení. Vypadá to podivně, když se to takto řekne, ale přece je to tak.

Tyto věci souvisí zase s určitými tajemstvími života. Věc je taková, že vlastně přijdeme na určité věci správně teprve tehdy, když můžeme položit správnou otázku. Ne každá otázka, kterou pokládáme, je položena správně, nýbrž musíme nejprve čekat, až jsme jaksi uznáni za hodné položit správnou otázku. Nyní vám řeknu něco, co se vás snad dotkne velmi podivně, ale je to přece jen správné. Hleďte, jednou zde vystoupí otázka, která vyplyne z následujícího: Člověk dostává dvojí zuby, že ano. Nejprve dostává zuby, které vypadají asi do sedmého roku, a potom dostává zuby podruhé. To je skutečnost. Myslím, že si nepředloží mnoho lidí otázku, jak je to vlastně s tímto dvojím obdržení zubu. Neboť vždycky jsem shledal, že když byla mezi odborníky řeč o tomto dvojím obdržení zubů, mluvili tak, jakoby první obdržení zubu a druhé obdržení zubů byla jedna a táž věc. Ale jestliže si věc předloží jakožto okultista, tedy jsou to dvě docela rozdílné věci, toto první a druhé obdržení zubů. Tak musel jsem jednou někomu, kdo jakožto lékařský odborník mně položil otázku, dát docela groteskní odpověď, která je ale ze stanoviska okultismu správná, ačkoli mu připadala žertovnou. On řekl, že děti musejí si prý zvykat co možná brzy na kousání mléčnými zuby, neboť na to mají přece lidé zuby, a musejí je na to zvykat, aby kousaly. Ale tento myšlenkový pochod není správný, z okultního stanoviska je jenom napůl správný, je potřeba na něj skutečně ostřeji pohlédnout. O druhých zubech není pochyby, že je máme ke kousání, ale o prvních zubech je to ještě otázka. Ty máme totiž zděděné. Máme je proto, že je měli rodiče a prarodiče, ty jsou něčím zděděným. Teprve když je odvrh-

neme, vyvíjíme druhé zuby. Ty jsou teprve individuální vymožeností, kdežto první jsme zdědili, v tom je rozdíl. To je něco, co přichází v úvahu, když dáváme pozor nájemné rozdíl. Není to zvlášť důležitá věc. nemohou se udělat zvlášť velké chyby, jestliže se tato otázka nenadhodí. Ale je důležité vědět, že první zuby stojí ke vlivu dědičnosti ve vztahu docela jiném, nežli druhé zuby. Druhé zuby najdeme v souvislosti s celkovým zdravím, s celou organizací člověka, kdežto první zuby, zvláště co do hodnoty svého zdraví, stojí mnohem více v souvislosti se zdravím rodičů a prarodičů. Potud je zde rozdíl, který je možné sledovat dále na poli zkušeností, zde jsou jemné rozdíl. Ale když takto jednou zamíříme k historii zubů, pak se objeví něco jiného, a tu nyní přijde to, co se vás snad divně dotkne, ale co je přece jen pravdivé.

Dejme tomu, že dítě zemře dříve, než dostalo úplně své druhé zuby, nebo brzy potom. Tu je pozoruhodné, co se potom ukáže v duchovním světě. Předpokládejme, že dítě bylo 8. 9 let staré a zemřelo. Tu objevíme, že zde působí něco ve vlivech, které vcházejí do fyzického světa. Tu objevíme, že to jsou síly, které mají vejít do zubu, ale teď je dítě může použít. Ale zvláště to pozorujeme u dítěte, které brzy zemřelo, které ztratilo první zuby, ale druhé ještě nedostalo. Tu se kupodivu ukáže, že dítě má určité síly a že tyto síly jsou docela téhož druhu jako síly, kterými jsou na fyzické úrovni podporovány zuby ve svém vyrůstání z celého organismu.

Když tedy stojíme zde ve fyzickém světě, musíme rozvíjet určité fyzické síly, abychom vyvinuli zuby z organismu. Když člověk tyto zuby ještě nevyvinul a zemřel před tím, pak má tyto síly v duchovním světě, aby s nimi působil do tohoto zemského světa. Když jsme ve fyzickém světě, vrůstají tyto síly do zubů, se kterými potom působíme ve fyzickém světě. Tu vidíme skutečně do této podivuhodné souvislosti s vesmírem a poznáváme hlubokou pravdu toho, co je líčeno v prvním jednání druhého mysterijního dramatu „Zkoušky duše“ - jak duchovní světy se svými bytostmi pracují k tomu, aby vytvořily člověka. Líčí se tam, jak to Capesiovi stoupá do hlavy, činí jej to domýšlivým, a jak je člověk cílem všeho působení Bohu. Ale tato grandiosnost sotva dochází povšimnutí.

Dále jsem řekl, že duše lidí, kteří umírají mezi 8., 9. a 16., 17. rokem, jsou mezi těmi dušemi, které se chtějí brzy vtělit. Ty mají zase zvláštní duševní síly, které jsou výsledkem proměny. Člověk ve 14., 15., 16. roce pohlavně dospívá, sil', které vedou k pohlavní dospělosti, se proměňují, když pohlavní dospělost se ještě neprojevila nebo právě nastala, na takové síly v duchovním světě, kterými je možné působit mezi těmi dušemi, které očekávají svou příští zemskou inkarnaci, aby jim pomáhal' připravovat jejich pozemskou inkarnaci. Považte, jak nekonečně hluboká souvislost zde je. Rozplozovací síly se proměňují ve světě duchovním v pomocné síly pro duše, které mají brzy sestoupit do fyzického světa. Zde jsou skutečné souvislosti, které nám ukazují, jak duchovno, které působí za prahem, působí zde v jednotlivém případě konkrétně dále. Také fyzický svět teprve poznáváme správně, když si říkáme, že zpravidla nedbáme vůbec toho, že se zde rozvíjí síla tím, že člověk odvrhne zuby a vyvíjí druhé zuby, a také že pohlavně dospívání znamená vyvíjet síly. Když člověk dospěje, jsou tato síly něčím docela jiným.

To všecko vede k tomu, abychom si jednou položili otázku: Co je vlastně podnětem k tomu, nedat člověku v jeho morálním životě pohlízet do duchovního světa? Ve dvou směrech je tento duchovní svět uzavřen. Jednak vnější přírodou. Vnější přírodu vnímáme jaksí jako zahalení toho, co je za ní; jestliže můžeme tímto zahalením proniknout, pak jsme v duchovním světě. Materialistický světový názor se snaží všemožně, nenechat tam lidi přijít, poznat, že tam je duch. Častěji jsem už ve veřejných přednáškách vykládal, že je zde nevědomý strach. Ale právě tak je to v nitru. Člověk vnímá svoje myšlení, cítění a chtění. Ale za tím leží něco jiného, za tím leží celá duševní přirozenost, která jde od inkarnace k inkarnaci. A tu nechtějí dnešní náboženské společnosti nechat přijít na to, že za myšlením, cítěním a chtěním leží ještě něco jiného.

Proto bude kniha „Záhady filosofie“ lidem velmi nepohodlná (v poslední kapitole jsem vylíčil, proč). Na dvě strany je cesta k duchovnímu světu uzavřena, mohlo by se říci. Zatímco přírodní badatelé se na jedné straně snaží, aby nevydali ze sebe nic, co by mohlo vést do světa, který je za přírodou, snaží se zase zástupci náboženských společností, aby se nedostalo k duším nic, co by jim mohlo dát jasno o tom, co jde za smrt a potom až k příštím životu.

Proč zabraňují přírodní badatelé na jedné straně, aby lidé přišli za přírodu, a na druhé straně kněží, aby se přišlo na duševní tajemství? Tato otázka je důležitá a hodná toho, abychom si ji předložili. Neboť uvidíte, že stále víc a více se budou věci přiosťrovat. Ti, kdo na základě přírodní vědy si tvoří světový názor, budou našimi protivníky, protože nechtějí nechat přijít duchovní svět, který je za přírodou. Kněží budou našimi protivníky, protože nechtějí propustit to, co leží za cítěním, co jde od inkarnace k inkarnaci. Ti řeknou, že je to hřích, že je to lidská opovážlivost. Tuto otázku si předložíme zítra.

GA 254